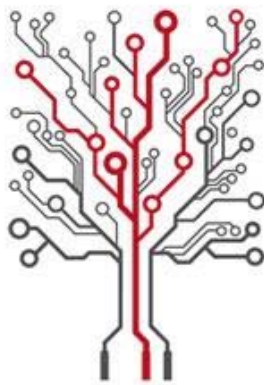

KWESTIONARIUSZ

Dzieła osierocone i dzieła niedostępne w handlu

Pytania do dyskusji o wdrożeniu przepisów

do polskiego systemu prawa

FORUM
PRAWA
AUTORSKIEGO

Warszawa, 9 kwietnia 2013 r.

1. Dzieła osierocone

1. Jakie są główne problemy praktyczne, z punktu widzenia działalności Państwa organizacji lub jej członków związane z problemem dzieł osieroconych?

Jako organizacja takich problemów nie mamy, jednak nasi członkowie, autorzy dzieł naukowych, niejednokrotnie informowali o trudnościach z tym związanych. Dotyczyło to głównie sytuacji, gdy współautorzy nie pozostawili spadkobierców lub ewentualni spadkobiercy nie byli im znani. Znaczna część publikacji naukowych to utwory współautorskie lub dzieła złożone z utworów kilku lub nawet kilkunastu autorów. Ma to miejsce szczególnie w medycynie, prawie ale i w innych dziedzinach nauki. Charakteryzujące się znacząco wartością dzieła wznawiane są przez wiele lat. Po latach część autorów umiera a pozostali chcieliby wznawiać publikacje, dokonywać ich uaktualnień i zmian. Brak spadkobierców utrudnia, a czasami uniemożliwia kontynuację rozpowszechnienia tych dzieł.

2. Czy były przez Państwa podejmowane działania zmierzające do wyjaśnienia sytuacji prawnej utworów osieroconych? Czy ponosili Państwo koszty związane z digitalizacją i pozyskiwaniem utworów osieroconych? Czy takie działania były prowadzone z udziałem podmiotów trzecich np. na zasadzie partnerstwa publiczno-prywatnego?

Nie podejmowaliśmy działań w celu wyjaśnienia sytuacji prawnej dzieł osieroconych.

3. Jakie rodzaje utworów powinny zostać objęte zakresem regulacji polskiej? Czy są kategorie utworów w stosunku do których przeprowadzenie postępowań poszukiwawczych byłoby utrudnione lub niemożliwe?

Nie wydaje mi się, aby można było wyróżniać jakieś kategorie utworów. Z pewnością z kategorii dzieł osieroconych należy wykluczyć utwory współautorskie i dzieła zbiorowe, w których jedynie niektórzy nie posiadają spadkobierców.

4. Na jakich polach eksploatacji powinno być umożliwione korzystanie z dzieł osieroconych? Czy katalog pól eksploatacji na których byłoby możliwe korzystanie z dzieł osieroconych powinien zostać zdefiniowany ustawowo?
5. Czy katalog podmiotów, które będą mogły korzystać z dzieł osieroconych w Polsce powinien być ograniczony jedynie do tych, które są wskazane w dyrektywie? Jakie podmioty powinny być brane pod uwagę przez polskiego ustawodawcę?

Ad 4 i 5

Katalog podmiotów, które będą mogły korzystać z dzieł osieroconych powinien być ograniczony do tych, które wskazuje Dyrektywa (to powinno być pytanie pierwsze) a pola eksploatacji ograniczone tylko do celów określonego wykorzystania dzieła (jak w przypadku dozwolonego użytku).

6. Czy przepisy polskie powinny ograniczyć się jedynie do umożliwienia korzystania z dzieł osieroconych w sposób niekomercyjny? Czy dopuszczenie przez ustawodawcę korzystania w sposób komercyjny z dzieł osieroconych powinno być w jakikolwiek sposób ograniczone?

Przepisy polskie nie powinny regulować sprawy wykorzystania dzieł osieroconych w zakresie komercyjnym. Uzasadnienie tej tezy jest proste. Nie można zakazać takiego wykorzystania albo ograniczać, bo to byłoby niekorzystne dla obrotu i dla tych dzieł.

Trzeba uwzględniać aktualny stan rzeczy. Jest oczywiste, że dzieła osierocone są rozpowszechniane. Każdy, kto tego dokonuje bierze na siebie całą odpowiedzialność z tym związaną i poniesie wszelkie konsekwencje. Jeżeli ustawodawca zdecyduje się powierzyć określonym podmiotom prawa udzielania zezwoleń na wykorzystanie, to te podmioty muszą tę odpowiedzialność bez żadnych ograniczeń przejąć. Czy powierzenie takiej roli określonym podmiotom będzie z jakichś względów korzystne? Nie. Z tego powodu Dyrektywą nie objęto tej sfery korzystania. Jestem o tym głęboko przekonana.

Rozważając taką możliwość należy pomyśleć, co będzie z :

- dziełami współautorskimi (czy w przypadku braku jednego spadkobiercy autora mamy do czynienia z dziełem osieroconym),
- czy fakt wydawania przez określonego wydawcę utworu przez np. 10 lat na podstawie umowy z autorem w momencie, gdy po śmierci autora nie będzie spadkobiercy będzie powodował przejście tego dzieła do dyspozycji podmiotu udzielającego zezwolenia na jego wykorzystanie (uważam, że nie powinno to nastąpić, utwór został rozpowszechniony i wypromowany na rynek),
- czy korzystanie z dzieła osieroconego za zezwoleniem uprawnionego podmiotu w sposób ograniczony (licencja niewyłączna) będzie sprzyjało właściwemu korzystaniu z niego (moim zdaniem nie),

Przepisy prawa polskiego powinny ograniczyć się jedynie do niekomercyjnego korzystania z dzieł osieroconych.

Ograniczenie prawa może być uzasadnione w sytuacjach takich, jak opisanych w dozwolonym użytku. W innych, nie.

7. W zakresie wykraczającym poza dozwolony użytek przewidziany przepisami dyrektywy, jaka powinna być forma, w której udzielana byłaby zgoda na korzystanie z dzieł osieroconych? Który z przedstawionych modeli licencjonowania, rozszerzonych licencji zbiorowych czy licencji obligatoryjnych zdaniem Państwa jest bardziej dostosowany do warunków rynku polskiego?

W zakresie ograniczonym do masowego korzystania w ściśle określonym celu można wprowadzić model rozszerzonych licencji zbiorowych i powierzyć tę rolę organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub organizacjom rządowym.

8. W oparciu o jakie kryteria powinno być ustalane wynagrodzenie z tytułu korzystania z dzieł osieroconych? Czy jego wysokość powinna być uzależniona od sposobu korzystania z utworu? Jaka powinna być podstawa jego naliczania? Kto powinien nim administrować i przez jaki czas powinno być „przechowywane”? Jak powinno być wykorzystywane w przypadku, kiedy autor nie zostanie odnaleziony?

W zakresie podanym wyżej, wynagrodzenie powinno być uzależnione od wpływów z wykorzystania utworów. Przychody powinny być przeznaczone na poszukiwania uprawnionych i ewentualnie na podobne cele społeczne.

9. Czy uzasadnione jest, aby środki finansowe, będące wynagrodzeniem z tytułu korzystania z dzieł osieroconych w stosunku do których uprawniony nie został odnaleziony były przekazywane po określonym w ustawie okresie karencji (np. 1 rok) na jeden z funduszy, którymi dysponuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego? Jeśli tak, w jakim zakresie?

Nie

10. Jak powinien wyglądać proces przeprowadzania starannych poszukiwań podmiotów uprawnionych? Kto powinien takie poszukiwania prowadzić? Jaka powinna być odpowiedzialność za „niestaranne” poszukiwania w wyniku których dzieło błędnie uzyskało status osieroconego i kto miałby ją ponosić?

Nie można tej kwestii oceniać w oderwaniu od modelu.

11. W przypadku odnalezienia uprawnionych do dzieł mających status osierocony, jak powinna zostać uregulowana kwestia udzielonych wcześniej licencji? Czy licencje te powinny automatycznie wygasać? Czy odnaleziony uprawniony powinien zaakceptować fakt, że udzielone licencje wygasną dopiero po upływie okresu na który zostały zawarte (autor uzyskiwałby stosowne wynagrodzenie, ale nie mógłby np. wycofać utworu z eksploatacji)? Do kogo uprawniony mógłby zwrócić się po stosowną rekompensatę?

Z uwagi na wcześniejszą odpowiedź w punkcie 6 i 7 udzielenie licencji nie powinno wpływać na status osoby uprawnionej do dzieła, tak jak dozwolony użytek nie ma wpływu na korzystanie z dzieła przez autora. Bez rekompensaty.

12. Czy poszukiwania powinny być ograniczone tylko do polskich źródeł, czy powinny być prowadzone również z uwzględnieniem międzynarodowych baz danych?
13. Jakie źródła informacji, bazy danych powinny być sprawdzane podczas przeprowadzania starannych poszukiwań? Czy powinien istnieć katalog (na wzór tego zawartego w dyrektywie) źródeł, które należy przeszukać?

Ad 12 i 13

Ustawa może określić katalog źródeł, które należy przeszukiwać.

14. Czy powinna istnieć jedna baza utworów, czy raczej kilka dla każdego rodzaju dzieł – materiałów drukowanych, utworów audiowizualnych itp. Czy powinna ona być ogólnie dostępna dla podmiotów uprawnionych i użytkowników?

Powinna być jedna baza utworów, bo każdy podział będzie trudny do wykonania. Powinna być dostępna dla każdego.

15. Jakie dane powinny być zawarte w rejestrze utworów osieroconych?

Tytuł utworu, autor, ostatnie wydanie lub opublikowanie, przez kogo.

2. Dzieła niedostępne w handlu (out-of-commerce)

16. Czy regulacja ustawowa dzieł niedostępnych w handlu jest konieczna w polskim porządku prawnym? Czy korzystanie z dzieł niedostępnych w handlu powinno być jedynie przedmiotem porozumień zawieranych pomiędzy wydawcami, bibliotekami i organizacjami zbiorowego zarządzania?
17. W jaki sposób powinno być zdefiniowane pojęcie dzieł niedostępnych w handlu w Polsce?

Ad 16 i 17

Regulacja tej problematyki nie jest konieczna w polskim ustawodawstwie. Powszechny jest obecnie druk na żądanie, który w pewien sposób rekompensuje takie braki na rynku a jest wykonywany za zezwoleniem uprawnionego i za wynagrodzeniem. Regulowanie polegające na powierzeniu tego zadania innym podmiotom niż autor lub wydawca stanowiłoby odstępstwo od zasady, że decyzja o udostępnianiu dzieła należy do autora

lub wydawcy, jeżeli autor to prawo na niego przeniesie. Nie rozpowszechnianie dzieł przez wydawców wynika, albo z braku odbiorców na rynku, albo z tego powodu, że nie jest ono aktualne. Z tego ostatniego powodu, w zasadzie, nie powinno się publikować dzieła po kilku latach, bez zgody autora, gdyż publikacja taka może być uznana za naruszającą jego osobiste prawa autorskie.

18. W przypadku utworów zakwalifikowanych do kategorii dzieł niedostępnych w handlu, jak powinna wyglądać procedura uzyskiwania zgody autora na korzystanie z danego utworu?

Ewentualna regulacja powinna ograniczać się do zasad przyjętych w Porozumieniu dotyczącym podstawowych zasad digitalizacji i publicznego udostępnienia dzieł niedostępnych w handlu z 20.09.2011 Można nią objąć przypadki, gdy dzieło nie jest dostępne w żadnym kanale dystrybucji komercyjnej i w bibliotekach przez okres np.2 lat i jego udostępnienie jest niezbędne do celów naukowych, przez instytucje kultury. Itp. Zgoda autora nie powinna być przewidziana, skoro celem tych działań ma być archiwizacja. Wynagrodzenie może być wg zasad, jak w art. 29 ust. 3 ustawy .Pośrednictwem związanym z wypłatą wynagrodzenia dla autora mogłyby zająć się organizacje zbiorowego zarządu prawami autorskimi, bez zawierania porozumień wg zatwierdzonych tabel stawek wynagrodzeń.

19. Czy podobne rozwiązania w warunkach polskich powinny dotyczyć również rynków utworów innych rodzajów niż utwory określone porozumieniem zawartym pod auspicjami UE?

Nie

20. W oparciu o jakie kryteria powinno być ustalane wynagrodzenie z tytułu korzystania z dzieł niedostępnych w handlu? Czy jego wysokość powinna być uzależniona od sposobu korzystania z utworu? Jakie powinny być zasady dotyczące wypłaty wynagrodzenia autorom i wydawcom?

21. Jakie dane powinien zawierać rejestr utworów niedostępnych w handlu i kto powinien go prowadzić?

Nie widzę żadnej potrzeby prowadzenia takiego rejestru.

Warszawa 2013-04-22

Maria Grzeszczyk

W imieniu Stowarzyszenia Zbiorowego
Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców
Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL